

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ФІЛОСОФІЇ СПІЛКУВАННЯ

□ ПАЗИНІЧ С.М. (г.Харьков, Україна)

ФІЛОСОФІЯ СПІЛКУВАННЯ У ПРОСТОРІ ВИЩОЇ ХУДОЖНЬО-ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

Міжособистісне художнє спілкування відіграє чи не найпершу роль у самопізнанні та самосвідомості людини. Педагогічна ж комунікація в цій шерезі питань посідає центральне місце. Що ж стосується художньо-гуманітарного педагогічного спілкування, то скажімо прямо, без його якісного функціонування неможливо вести мову про гідну національну освіту і виховання майбутньої духовної еліти країни.

Шкода, але сьогодні зустрічається значна частина викладачів, які працюють багато років у вищих навчальних закладах і до цього часу не зовсім опанували основи педагогічної майстерності. У них, як правило, на лекціях кепська дисципліна, тому вони дозволяють собі підвищувати голос на студентів, постійно роблять їм зауваження, а у викладі навчального матеріалу багатослівні в поясненні його. Студенти у них вчаться чому-небудь і абияк, матеріал засвоюють з величезною натугою, але при цьому отримують гарні та відмінні оцінки. Парадокс полягає в тому, що ці оцінки не відповідають дійсному засвоєнню навчального матеріалу. Тому ці викладачі не користуються повагою у студентів. Безумовно, таким викладачам працювати в сучасних умовах важко, проте вони звикаються зі своїми вадами і навіть не помічають їх, продовжуючи часто стомлювати себе фізично та нервово і повсякчас психічно виснажувати студентів. Про яке тут художньо гуманітарне, вільне в своїй основі, спілкування зі студентами може йти мова, коли вони працюють, як то кажуть, від дзвінка до дзвінка.

Для таких викладачів характерна відсутність педагогічної цілеспрямованості, вони байдуже ставляться до зацікавленості студентів. Звідси випливає ще одна їхня вада: невміння і небажання бачити в кожному студентові виняткову особистість. Їхні думки про студентів поверхневі і статичні, вони не помічають їх особистого кола інтересів і цілеспрямованого розвитку. Особливо боляче це спостерігається в просторі гуманітарних вищих навчальних закладах. Адже такий викладач ходить виключно лише на роботу (раб) і виконує її формально.

Він якось пояснює матеріал, але жорстко «допитує» під час іспитів чи заліків, ставить потрібні оцінки залежно від суми хабара, яку він «чуйно» декретує. (за офіційними даними майже сорок відсотків викладачів країни «хворіють» цією недугою).

Він мало проявляє науково-методичну винахідливість у просторі своєї навчальної дисципліни. У нього недостатньо розвинена педагогічна уява і особливо кульгає коректність мислення, згідно вимогам класичної логіки. Безумовно, професійна діяльність для таких викладачів не є джерелом нових знань, оскільки причини своїх невдач вони шукають не в іманентності своїй, а в несумлінних студентах. Тому вони приходять на роботу виключно як на якусь повинність і не бачать творчих перспектив своєї діяльності. Звідси обридливе видовище спостерігаємо з одного боку, а з іншого, відзначаємо сумні наслідки від такої роботи на долях студентських. І це тоді, коли студенти художньо-гуманітарного профілю конче потребують творчого індивідуального живого спілкування з педагогом, як джерелом новітніх знань і моральнісних відносин.

Правда, є й інша когорта викладачів, звичайно це молоді, ще недосвідчені, які бажають поліпшити свою педагогічну діяльність, але не знаходять достатньої організації у вищому навчальному закладі, а самостійно опанувати майстерність у них не вистачає часу і тієї ж самої організованості. Що ж з цього виходить?

На наш погляд, необхідно окрім філософії включити повсюдно в навчальні програми логіку і психологію, а також ввести державний, а ще краще кандидатський іспит з психології і педагогіки вищої школи для аспірантів. Але тут же виникає ще одна нагальна проблема – брак професійно освічених педагогів здатних кваліфіковано викладати цей предмет. Отже, потрібно подумати і спланувати ці спецкурси так, щоб не перетворити добре мотивовану справу на рядовий захід і тим самим знівечити високоякісну її сутність. Нам доводилось спостерігати, коли навчальний спецкурс з педагогіки вищої школи читала (в повному розумін-

ні цього слова) студентам викладач зі стажем педагогічної діяльності в один рік. Що тут скажеш про якусь якість і шанобливе ставлення до студентів-гуманітаріїв.

Зауважимо, що заняття філософією, логікою і психологією сприяють не лише становленню і розвитку комунікативних здібностей студента, а й розвитку неабияких моральних якостей особистості як педагога, так і студента. Отже, кожен з тих, хто цікавиться педагогічною майстерністю, активно і мимоволі займається розширенням свого культурного кругозору за рахунок глибокого знайомства з філософією спілкування [1].

Відвіку вважають, що наука панує у просторі знання, тоді як релігія царює у просторі віри, а мистецтво насолоджується в просторі індивідуального художнього уміння. Як стверджували філософи античної доби, хто перестає читати, той перестає мислити, а хто хибно говорить, той погано думає і вельми слабо міркує в складних життєвих ситуаціях. Тож плекатимемо надію, що філософія спілкування в системі вищої художньо-гуманітарної освіти займе своє законне, необхідне і як наслідок дієво почесне місце.

Зазначимо, що філософія педагогічного художньо-гуманітарного спілкування є одночасно наукою і мистецтвом. Вона покликана і може ефективно впливати одночасно на всебічний розвиток інтелекту та на почуттєву культуру педагога, студента, аспіранта. Можливо, в цій її дивній подвійності і полягає певна таємничість і загадковість цього чарівного мистецтва. Тому педагогові, виходячи на кафедру, потрібно налаштуватися на те, щоб палким словом запалювати серця молодих людей, одночасно використовувати цей дорогоцінний час для розвитку своїх позитивних творчих можливостей. Але для цього необхідно постійно поповнювати, збагачувати і удосконалювати базу даних своїх знань, уміння і навички, підвищувати власний культурний і професійний рівень у повсякденній важкій, нерідко непомітній для аудиторії попередній підготовчій праці, без якої не може бути справжнього Педагога.

Поставимо злободенне, відверте питання: кому потрібне мистецтво філософії спілкування? Перш за все, тим, хто щиро бажає навчитися цілковито, лапідарно і барвисто виражати свої виразні думки. Думається, що уміння спілкуватися українською добірною мовою необхідне нині всім, але особливо діло-

вим людям: депутатам, міністрам, ученим, журналістам і перш за все педагогам, студентам-гуманітаріям і нарешті, просто співбесідникам.

Нині немає жодної галузі знань і людської діяльності, для яких нікчемна заплутана, нетямуща і багатослівна професійна чи побутова мова була б благом для них. Всі помічають, що мова, яка не містить новітніх думок, зіставлення старих і сучасних знань, яка наповнена старезними сентенціями, а ще гірше, коли вона нерідко взагалі не містить ніяких думок, вона розтривожує психіку, а часто бентежить нас. І саме таку мову ми чуємо не лише на вулицях, а й з екранів телевізора під час трансляції роботи Верховної Ради України! (ВРУ) На жаль, це явище проникло в аудиторії, з яких вийшли нинішні можновладці і державні чиновники. А якщо уважно прислухатися, то можна зустрітися з тим, як українець, що народився за кордоном в третьому – четвертому поколінні, мислить і спілкується краще українською добірною мовою, аніж якийсь сучасний слуга народу.

У нас виникла парадоксальна, на перший погляд, думка, але згодом з достатньою упевненістю мусимо стверджувати, що якби весь загал педагогів і студентів всіх навчальних закладів України опанував філософію і мистецтво спілкування, то спільний показник культури в країні піднявся б на значний європейський рівень. Це не уповільнило б позначитися на логічності й коректності мислення всіх людей, на їх еротетичному мистецтві спілкування, на емпатії в комунікативних стосунках, на загальному світоглядному кругозорі та, як наслідок, на патріотичних почуттях нашого суспільства.

А між тим, варто нагадати, що філософія педагогічного спілкування, як характерологічний предмет, сьогодні широко вивчається за кордоном. Так, в Європі й Америці сучасні напрями опанування мистецтвом спілкування зіходять до класичної практичної філософії і педагогіки, претендуючи небезпідставно навіть на роль спільної методології гуманітарних знань.

Практика оволодіння навичками спілкування поступово стає у всьому світі невід'ємним елементом підготовки фахівців практично будь-якого природничо-наукового, гуманітарного і художнього профілю. Природно, що у кожній людини, яка закінчила такі факультативи, думка в спілкуванні завжди пов'язана безпосередньо з конкретним

змістом обговорюваного предмета чи явища. Тож, якщо у неї немає думок, то напевно не знайдеться і адекватних слів, які змогли б відобразити сенс бесіди. А якщо слова все-таки виникають, то це будуть порожні слова, звуки, які в народі називаються елементарним базиканням. А уявімо, коли це промова лектора в специфічній за складом художній аудиторії, то тема лекції не буде розкрита і студенти не збагнуть її понятійну, категоріальну структуру, а отже, не зрозуміють суть навчального матеріалу, заради чого вони прийшли на лекцію.

Але біда полягає в тому, що сьогодні далеко не всі педагоги усвідомили необхідність поліпшення свого професіоналізму. Не для всіх ця проблема є повною мірою очевидною і конче необхідною. Сподіватимемося, що становлення цієї ідеї в розумах викладачів здійсниться з такою швидкістю, з якою б всім нам хотілося, бо саме від професіоналізму педагогічного загалу залежить духовне і матеріальне благополуччя українського народу.

Відвіку ретельна і тривала підготовка до публічного виступу формувала широку популярність педагога. Тому, наприклад, давньогрецькі юнаки, яким виповнювалось вісімнадцять років, вступали в школи, де вивчали філософію, логіку, мистецтва й інші науки, зободенні для того часу. Такі школи називалися «ефебіями», учні — «ефебами». Лише по закінченні навчання, обов'язкового і розрахованого на два роки, вони ставали повноправними громадянами Греції. Особливо поширені були такі школи в Афінах і Спарті. Для античності існував свій мовний ідеал, виразниками якого були Гомер, Сократ, Платон, Арістотель, Цицерон та інші. Новітнім був філософський ідеал раннього християнства, зафіксований, наприклад, в Біблії, в Нагірній Проповіді, де виділені як зразок для наслідування лапідарність, щирість, толерантність, прагнення полюбити свого ближнього тощо. Ми не випадково згадали про давньогрецьку школу навчання, в якій переважну більшість навчальних дисциплін займали науки гуманітарного циклу. Не дивно, що сучасну західну вищу школу теж визначає потужний арсенал гуманітарних дисциплін, які турбуються про високий духовний рівень народу. Нас дивує, чому ж в нашій країні із року в рік скорочуються цикли гуманітарних дисциплін, без яких не може бути й мови про духовну культуру народу!!!

При такому скрутному становищі, не зайве наголосити, що досвідчені та патріотич-

но налаштовані педагоги шукають сучасні, вузько конкретні, новітні технології дієвого, художнього спілкування зі студентами відповідного професійного спрямування.

І дійсно ми знаємо таких з них, які віднаходять своєрідний філософічний алгоритм: «уміння тримати тему», тобто не збиватися з домінуючого питання на другорядні питання, які не відносяться до теми, не загубитися в прикладах, забувши базисні питання теми. Це також і уміння бути логічним, коректним в структурності мислення, стриманим, шанобливим і доброзичливим у відношенні до студентів, а також толерантним до різних наукових точок зору в інтерпретації художньої теми, позначеної в аудиторії.

Проте деяких викладачів, на жаль, відрізняє невміння вести серйозне і професійно організоване спілкування на задану тему. У логіці таке явище називається «паралогізмом». Воно означає появу іншої, паралельної лінії міркування, бесіди, все більш віддаляється від головної логічної канви. Скажемо відверто, що здолати паралогізм можна лише тривалою і копіткою працею, спрямованою на підвищення філософської понятійно-категоріальної культури і педагогічної та психологічної майстерності педагога [2].

Інша помилка педагогів, що часто зустрічається, в технології філософії педагогічного спілкування в студентській гуманітарно-художній аудиторії – це невміння викладача вести коректну бесіду на задану тему. У логіці це явище називається «софістикою» або «софізмом». Під ним мається на увазі прагнення вийти з простору наукового обґрунтування проблеми і перейти прямо чи побічно до елементарних, а ще гірше, помилкових висновків у розумінні складних питань, що виникають при спілкуванні зі студентами. Це яскраво простежується на двозначності понять, на виокремленні часткових сторін даного явища з втратою, в цій ситуації, цілісності обговорюваної теми.

Не зашкодить відзначити у нашому дослідженні важливість філософської, методологічної ерудиції педагога. До речі, в українській мові немає такого адекватного слова, яке могло б повною мірою відповідати цьому терміну, настільки воно об'ємне і всеосяжне. Тому завжди користуються описовими конструкціями. Так, характеризуючи людину, що знає великий діапазон інформації і вміє системно володіти цим матеріалом та яка водночас досягла

на шляху пізнання видатних успіхів, називають ерудованою особистістю.

Саме ерудиція педагога сприяє йому демонструвати аудиторії свою загальну і естетичну культуру і світорозуміння, аксіологічне ставлення до світу, репрезентувати знання доміантних положень в спеціальній теорії і вміння користуватися ними на практиці. Куди гірше, якщо викладач починає мовити, а ерудиція у нього в цей час не лише відсутня, а навіть випадково до нього не заходила в гості. Такий пригнічений стан стає зрозумілим аудиторії з перших мовленнєвих акордів його лекції в аудиторії, яка жадає системних знань в галузі гуманітарно-художньої освіти і виховання.

Педагог, на нашу думку, мусить повністю усвідомлювати, що тезу, яка є структурним елементом лекції, слід аргументовано довести чи спростувати. Але часто буває так, що він не знає, або ігнорує це положення філософії спілкування і як наслідок, не доводить свої думки, а тільки оголошує їх. Тому нерідко виступ такого викладача, мало підготовленого в мистецтві комунікативних відносин, зводиться до повідомлення окремих думок, навіть слів тощо. Отже, за відсутності спроб обґрунтувати, довести і логічно підвести художньо налаштованих студентів до необхідних, в даному випадку, висновків, в аудиторії лунають інтелектуально пусті звуки. Ще гірше, коли відбувається елементарне, бездарне читання тексту із арсеналу чужих думок, що не сприймається студентською аудиторією, адже вони прийшли з надією почути власні думки ерудованого фахівця своєї справи. Ось в таких випадках в аудиторіях панує недовіра до викладача, правда, частіше за все, в такій ролі виступає саме викладач, який індіферентно відноситься до свого професійного обов'язку, а як наслідок і до студентів.

Звідси напрошується аподиктичний висновок про те, що викладач, який не володіє механізмами аргументації власних тез, не може вважатися педагогом, грамотним з точки зору теорії і практики не лише в сфері свого фаху, але й методології, логіки, етики та естетики комунікативних відносин.

Щоб подібних ситуацій не виникало в аудиторіях, бажано кожному, без винятку, педагогу досконало володіти знанням певних розділів логіки, які складають основу філософії педагогічного спілкування. Це, перш за все, закони тотожності, несуперечності, виключення третього, достатньої підстави; форми

мислення – поняття, судження і умовиводи; логічний квадрат як норма стосунків між судженнями; висновки на основі дедукції, індукції, абдукції та аналогії; питання аргументації, доведення, еротетики; поняття гіпотези. Цей список можна легко продовжити, перегортаючи підручник формальної логіки [3]. Очевидно також і те, що логічність думок педагога стає доступною слухачам тільки після того, як він почне віщати навчальний матеріал. Отже, логічність мислення справжнього педагога виявляється тільки в мовленнєвій діяльності, де явно виявляється зв'язок між логікою і філософією педагогічного спілкування як абсолютний, постійний і конче необхідний атрибут комунікативної культури.

Для володіння філігранним мистецтвом філософського художнього спілкування в студентській аудиторії непідготовленому викладачеві слід навчитися не менш майстерно читати тексти художньої літератури і особливо філософські, де жорстко все підпорядковане принципам логіки. На перший погляд, уміння читати не викликає ніяких проблем у дорослої людини, але це обмежене судження. Насправді, читати уміючи, це велике мистецтво. В дійсності людина читає то повільно, затаївши подих, то швидко, не відчуваючи почуттів автора, і слідкує лише за подіями, то прискіпливо, впроваджуючись в глибинні пласти розуміння цілісної ідеї тексту, то застряє на пікантних деталях і константах наукового твору тощо. Ще один вид читання пов'язаний з пошуком конче необхідної інформації. Це коли читачеві потрібно знайти фрагмент в тексті, який зацікавив його при поверхневому читанні, а тепер виникла потреба перечитати його ще раз, щоб віднайти його.

Варто навчитися ділити текст на смислові структури, які відповідають провідним його ідеям. Якщо потрібно занотувати статтю, то краще не переписувати її, а згрупувати відповідний матеріал довкола основних питань. Це допоможе молодому викладачеві осмислити для себе логіку розвитку головної ідеї, скажімо філософського тексту. Бажано привчити себе до звички, не жалкувати часу на уточнення незрозумілих слів, термінів, понять із різноманітних словникових джерел і неодмінно їх занотувати у власний, як ми його називаємо, словничок інтелігентної людини. Всі ці види читання об'єднуються тим, що людина читає не лише про себе, але і для себе, для своєї власної потреби. А інколи вона прочитане за-

лишає надовго в собі, як своєрідну іманентну скарбницю, нікому про неї не повідомляючи.

А ось реферативне читання (найбільш типове для студентів) - це відверто аналітична форма, яка вимагає зміст прочитаного розповісти студентам і педагогу в аудиторії. Тут немає і не може бути показника швидкості і відсотка розуміння. Перед студентом поставлена інша мета: вибрати із статті, книги головне, підсумовувати основне, щоб повідомити про це студентам в логічному, лапідарному усному викладі. І ось тут настає ірраціональне відчуження у відношенні до студентства. Більшість викладачів ці реферати сприймає формально, тобто, студент скачав із Інтернету матеріал з указаної теми, механічно прочитав в аудиторії текст, не піднімаючи голови, часто не розуміючи його сутність, отримав бали і на цьому реферативна процедура закінчилась. Спілкування як такого, тим більше художнього, не відбулося. Обговорення, дискусії, опанування навичками комунікативних відносин і діалогічної культури, студенти не дочекалися. Чи є резон говорити в такій ситуації про майстерність філософії педагогічного художнього спілкування та ефективності навчального процесу взагалі!? Шкода, але в більшості випадків таке бездумне читання текстів розповсюджене у вишах, хоча воно нікому (ні студенту, ні викладачеві) і нічого не дає, ні в інтелектуальному відношенні, ні навіть в емоційному сприйнятті.

Треба відзначити, що найкращої подяки заслуговує той педагог, який не залежно від того, яку навчальну дисципліну викладає студентам, з необхідністю піднімає їх інтелектуальний рівень. З кожною лекцією, чи то практичними заняттями вони стають помітно розумнішими. Адже ПЕДАГОГ - митець філософії педагогічного спілкування, окрім насолоди творчості, окрім форм для вираження думок і відчуттів, щедро ділиться зі студентами формулами, алгоритмами думок і відчуттів. Тому вагомими результатами сумісної розумової студентської лабораторії стають спільним надбанням. А велична креативна постать ПЕДАГОГА постійно вабить і підривнює до себе всіх та веде їх в країну витонченого відображення суперечливої дійсності.

Отож, людина, яка вибрала раз і назавжди праведний шлях - педагогічну діяльність, завжди розмірковує про необхідність безперервного розвитку уміння висловлюватися красномовно про найскладніших проблем

сучасності детально аналізуючи їх. Але перлини пишномовності, уміння говорити витончено зі смислосзначимим акцентом освоювати та формувати системи знань, постійно і послідовно займають розум і душу педагога, протягом всього його життя. Адже педагог це образ вибраний на все життя. Він життєлюбний не тільки в стінах вищих навчальних закладів, він є взірцем моральнісних, естетичних і загальнокультурних цінностей в просторі суспільства в цілому.

Саме тут виникла можливість залучити маленьку за формою, але змістовну в своєму значенні, для розуміння педагогічного спілкування, філософську думку. Сутність її полягає в тому, що які б ідеали не сповідав педагог, він не може не зважати на те, що такі поняття, як «пропонент», «опонент», «суперечка», «обговорення», «згода», «консенсус» тощо, слід зі студентами зацікавлено обговорювати, брати їх завжди до уваги, прагнути логічно обґрунтувати в цих питаннях свою лідерську точку зору.

Зупинимось, в даному разі, лише на поняттях суперечка і обговорення тому, що вони частіш за все зустрічаються в студентських художніх творчих аудиторіях. І тут немає нічого дивного, оскільки склад художньої аудиторії завжди просякнутий, багато в чому, суб'єктивізмом і від цього не можливо відректися. І ось саме в таких специфічних ситуаціях різниця між суперечкою і обговоренням полягає в тому, що при суперечці виявляється переможець в вербальному змаганні, в цьому і полягає кінцева мета суперечки. Тут царює принцип - чого б там не вартувало, отримати перемогу над супротивником.

А ось в обговоренні проблеми чи то питання, учасники прагнуть відшукати істину як кінцеву мету з обговорюваного питання. Тому саме в таких скрутних ситуаціях педагог повинен спрямовувати дискусію в річище толерантного пошуку істини, а в деяких випадках, в русло компромісної справедливості. І це справедливо, адже обговорення в даному випадку художньо-естетична проблематика, де математичні розрахунки не знаходять свого місця. Тому святий обов'язок педагога полягає в тому, щоб навчати студентів-художників, креативних в суті своїй, моральнісним, естетичним нормам ведення дискусій, обговорення злободенних питань тощо.

Адже це актуально ще й тому, що майже кожного дня на екранах телевізорів маємо

нагоду спостерігати неосвічених слуг народу, які щоденно дають майстер клас того, як не варто спілкуватися, як не потрібно обговорювати і приймати консенсусом сумнівні рішення для успішного розвитку державних справ. Ще раз варто нагадати! У «спорі» істина не стільки народжується, скільки вироджується, в спорі один з учасників бере перемогу не тому, що говорить розумніше, переконливіше, а тому, що кричить голосніше, поводить себе агресивніше, зухвало продавлює свій прагматичний, меркантильний егоцентризм. В той час, коли істина повною мірою народжується в обговоренні. Суперечку не можна вести на понижених тонах, а обговорення допускає неголосні мови як пропонента, так і опонента, які проголошують свої та інші точки зору в обговоренні теми чи проблемної ситуації різного рівня художньої складності [4].

Де факто, в наші дні жоден педагог неспроможний однаково успішно проводити лекції, виступати з новітніми науковими доповідями з будь-якого питання чи проблеми, та ще й з високим знанням професійної справи. І це не дивно, адже епоха універсально розвинутих особистостей залишилася далеко позаду десь в XVIII – XIX століттях. А якщо це так, то сьогодні педагог, який береться за конкретно визначену тематику, повинен в її просторі вельми успішно панувати і будь-яке питання професійно репрезентувати так, щоб це було цікавим і зрозумілим для студентської аудиторії. Уміла прикраса лекторської мови дозволяє йому зробити виступ не лише корисним, пізнавальним, але і насиченим елементами естетики та моральності. А для цього йому необхідно підготуватися так, щоб перетворити лекцію на власне наукове і моральнісне задоволення. І тоді не виникне сумнів щодо якості лекційного свято дійства навіть в тому випадку, коли тема лекції буде цілком серйозною в галузі теоретичних проблем науки, філософії, мистецтва тощо. Студенти будуть з благоговінням вслуховуватися в кожну думку педагога, виражену добірною мовою. Справжні педагоги завжди пам'ятають про те, що «важких наук немає, є тільки важкі виклади» (Герцен А.І.).

Таким чином, повноцінний педагог є той, хто будь-яке питання викладає зі знанням справи, чітко і витончено, а головне, з достоїнством. Остання риса характеру повинна бути притаманною педагогу як атрибут професійної творчої діяльності. Шкода, але часто педагоги сьогодні не в ладах з цією

вимогою філософії педагогічного спілкування. Часто доводиться бачити і чути, як невміння говорити лапідарно і витончено зв'язане з моральнісною стороною у виступі педагога: він неввічливий, непривітний, агресивний та ще й хабарник. Можливо, що при читанні цих рядків читач зможе назвати сам для себе прізвиська таких преподів, поєднуючи їх мовлення з діями, з переконаннями та ганебними їх вчинками.

Мистецтво спілкування, як і живопис не має незламних законів, канонів, принципів, всі вони орієнтовані в залежності від стану суспільства та особистісного таланту педагога. І це мабуть таки добре для всього роду людського, що всі люди відображають одне й теж багато якісно і, безперечно, віщають по-різному. Добре, що філософи, художники, музиканти, представники соціально-гуманітарного спрямування, не схожі один на одного, що саме педагоги є унікальним потужним ладом від чіткого і витонченого, до аксіологічних оцінок прямо протилежних за всіма показниками комунікативних відносин. Це надає творчій праці педагога колосального натхнення і цілеспрямованого умотивованого розвитку його особистісних якостей. Як наслідок, в просторі талановитого художника-педагога царюють блаженно і повновладно студенти – майбутня художня гуманітарна еліта України.

Однією із родзинок, що прикрашає лекцію в студентській художній аудиторії є гумор і дотепність. Різниця між ними полягає в тому, що гумористичні моменти, в лекторському виступі, можна і потрібно готувати заздалегідь. В процесі підготовки слід знайти фразу, чи порівняння, які могли б відповідним чином позитивно впливати на студентів. А ось дотепність неможливо заготовити заздалегідь. Яскраві іскорки цієї найважливішої властивості людського інтелекту виявляються спонтанно, несподівано, нерідко немовби мимо волі педагога. Важко рекомендувати для цієї мети конкретне поєднання з відповідним сюжетом. Цей прийом залишається за самим педагогом у відповідності до його типу нервової системи та притаманними йому рисами характеру. Але прислів'я і приказки можна рекомендувати кожному педагогу. Принаймні мати якийсь набір українських та іноземних зразків народної творчості, склавши для себе своєрідний їх список, оновлюючи його час від часу. А потім, при нагоді, цілеспрямовано використати, витончено вставити в свою мову українське прислів'я

або приказку, припасувавши її до місця, та ще й таку, яка не дуже і відома в широкій аудиторії. Отож, дотепність, смак, уміння користуватися приказками, прислів'ями, прийомами соціальної комунікації - перша ознака педагога, грамотного в методах і методиках філософії педагогічного художньо-гуманітарного спілкування

Таким чином, творчий процес підготовки педагога до передбачуваного усного виступу пов'язаний з обмірковуванням як самих пунктів плану, так і всієї сукупності його розділів, підрозділів тощо, можливих питань аудиторії, передбачуваних відповідей на ці питання. Іншими словами, науково-теоретична підготовленість лектора до виступу в аудиторії передбачає, копітку підготовку до одухотвореного виступу найкращим, з можливих для нього, варіантом. В такому разі він повинен розміркувати про обґрунтованість кожного промовленого ним в процесі лекції слова, переосмислити кожну нову думку умотивовану раніше, пережити почуття упевненості в істинності кожного з помислів, що будуть презентовані в студентській художній аудиторії.

Нарешті, справжній педагог обов'язково подумає про те, щоб його, саме його лекція була мовно нарядною, на кшталт того, як живописна картина буває «одягнена» в притаманну тільки їй раму.

Нарешті, залишається порадити кожному, хто не уявляє своє повноцінне життя без творчої, благородної педагогічної діяльності: «Завжди радійте!» Ці слова із Біблії мабуть найкоротші за ємною формою але багатозначно втілюють біблейську мудрість, яку не важко запам'ятати, та постійно уречевлювати в праведну, Богом нам дану, педагогічну діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Філософія общения: монографія / В.Г. Кремень, Д.И.Мазоренко, С.О.Заветный, С.Н.Пазынич, А.С. Пономарев. – Харьков: ХНТУСГ им. П.Василенка, 2011. – 440 с.
2. Кремень В.Г., Пазиніч С.М., Резніков П.П. Логіка: Підручник. - Харків: НТУ «ХПІ», 2004. – 636 с.
3. Пазиніч С.М. Логіка інженерної діяльності: підручник / С.М.Пазиніч, О.С.Пономарьов, Л.Л.Товажнянский. – Харків: НТУ «ХПІ», 2012. – 480 с.
4. Пазиніч С.М.Рефлексивне спілкування – один з головних чинників пізнання дійсності // Філософія спілкування. – 2011. - №4. –С. 43-48.

